

УДК 330.342

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/3-82-14>

Шевченко О. О.
Борисполець А. В.
Новік Г. М.

Донбаська державна машинобудівна академія

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК СКЛАДНИК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Досліджено стан параметрів соціально-економічної моделі розвитку національної економіки, обґрунтовано ефективність застосування соціально орієнтованої політики держави, розкрито інституційне середовище функціонування сучасної господарської системи, генезу сучасної моделі функціонування глобальної економіки. Проаналізовано сучасний кризовий стан національної економіки (в частині деформації соціально-економічної підсистеми, ризиків поглиблення соціальної нерівності) та умови соціального забезпечення, розкрито концептуальні основи вибору національної моделі економічного розвитку господарської системи в контексті політики соціального захисту. Запропоновано механізм соціального забезпечення з використанням принципу соціального інклюзивного зростання з метою формування основних компонентів системи соціального захисту населення.

Ключові слова: соціальний захист, соціальна політика держави, глобалізація, соціальна інклюзивність, економічна система, розвиток національної економіки.

Постановка проблеми. Процеси світової глобалізації загострюють конкуренцію між країнами за природні, фінансові та трудові ресурси, викликають погіршення якості життя населення та соціальних аспектів. Сучасна парадигма розвитку людства формує новітні умови та принципи економічного зростання за умов соціальної інклюзивності суспільства. За період відновлення державності та ринкової трансформації економіки України вітчизняна система соціального захисту зазнала кардинальних змін, пов'язаних насамперед з її характером, джерелами фінансування соціальних витрат і механізмами отримання соціальної допомоги та виплат, а саме: роздержавлення інститутів соціального захисту, диверсифікація каналів отримання соціальних компенсацій та соціальних послуг, делегування частини соціальних функцій держави домогосподарствам, корпоративному сектору, розширення зобов'язань України щодо дотримання міжнародних соціальних стандартів. Разом із тим національна система соціального захисту населення й дотепер залишається фрагментованою за цільовим спрямуванням, обмеженою у наявних ресурсах, характеризується низькою ефективністю функціонування інститутів, що зумовлює її слабкість, недосконалість (відсталість від європейських соціальних стандартів) і потребує побудови комплексного механізму соціального захисту та наукової концепції в контексті соціальної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теорії соціального захисту населення, принципи, мотивація цілей та об'єктивна необхідність на різних етапах розвитку соціально орієнтованої економіки закладені у працях класиків економічної науки В. Зомбарта, А. Вагнера, А. Сміта, А. Маршалла, К. Маркса, Й. Шумпетера та ін. Концептуальні підходи і комплексний аналіз проблем соціалізації світової економіки та її механізмів, диверсифікації системи соціальних послуг, інструментарію, реалізації політики зростання суспільного добробуту, у тому числі на основі соціального захисту населення, знайшли найбільш повне відображення у працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Дж. Гелбрейт, В. Девонс, Л. Ерхард, А. Пігу, О. Амоша, З. Галушка, В. Геєць, Ю. Зайцев, І. Каленюк, А. Колот, П. Леоненко, Е. Лібанова, О. Мельник, А. Поручник, А. Чухно, В. Якубенко та ін.

Відаючи належне результатам наукових пошуків вітчизняних і зарубіжних учених у цій царині, варто зазначити, що значна частка проблем теоретичного і методологічного характеру його функціонування і розвитку в умовах ринкової економіки залишається відкритою, а здобутки науковців у дослідженні цієї проблеми є недостатньо повними і комплексними. Таким чином, системне дослідження теоретико-методологічних та практичних питань соціального захисту населення та механізмів модернізації вітчизняної системи соціального захисту в сучасних умовах є дуже важливим як у теоретичному, так і у практичному плані.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є комплексна характеристика економічного середовища, оцінка кризового стану сучасної національної економіки та пропозиція застосування наукової концепції соціального захисту в контексті соціальної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Україна сьогодні виробляє параметри соціально-економічної й геополітичної моделі розвитку в III тисячолітті. Основний національний інтерес нашої країни може бути реалізований завдяки правильно побудованій моделі економічного розвитку, що становить підґрунтя функціонування національної господарської системи. Дотепер ще не сформовано й, відповідно, не впроваджено ефективну модель розвитку економіки, що повною мірою відбивала б національні інтереси і стала макроекономічною теоретичною базою ефективної державної економічної політики. Отже, українська економічна модель сьогодні не є завершеною.

Фактично вона являє собою, на думку деяких дослідників (М. Головатого, Р. Грінберга, О. Демедюк, О. Соскіна), еkleктично поєднані елементи різних моделей: державного соціалізму (дісталася нам у спадок від радянської доби); державно-монополістичного капіталізму (з його кланово-олігархічним характером розвитку) та народного капіталізму (розвивається в країні в деформованій, сегментарній формі).

Моделі економічного розвитку окремих країн формуються в рамках певної господарської системи, яка являє собою сукупність усіх економічних процесів, що відбуваються в суспільстві на основі певних інституціональних, майнових і фінансових відносин та організаційних форм. В останні півтора-два сторіччя, як уже зазнача-

лося, у світі діяли різні типи економічних систем: ринкова економіка, що базується на вільній конкуренції (класичний капіталізм), змішана економіка (сучасний капіталізм) і дві неринкові системи: традиційна (натуральна) та адміністративно-командна. У кожній системі вибудовуються національні моделі організації господарства, які кореспондуються з наявним економічним, ресурсним і культурним потенціалом країни, її традиціями, духовністю та ментальністю. Дослідження соціального змісту конкурентоспроможності національної економіки потребує поглибленого вивчення з боку науковців стосовно соціального складника господарської системи країни, теоретичного дискурсу системи соціального захисту населення, розкриття форм, рівнів та механізмів реалізації суспільно-відтворювальної функції соціального захисту у ринковій економіці.

Моделі економічного розвитку національної господарської системи в рамках системи сучасного капіталізму становили предмет аналізу вітчизняних учених. Так, С. Мочерний виділяє такі основні моделі: 1) ринкової економіки з її модифікаціями та історичними формами; 2) змішаної економіки, яка є найдосконалішою моделлю сучасного капіталізму; 3) постіндустріального суспільства; 4) національної економіки; 5) капіталістичної економіки; 6) народної економіки. Найоптимальнішою моделлю для України автор вважає модель народної економіки, яка передбачає використання усіх типів власності (за домінування трудової колективної власності), всебічний соціальний захист населення і національне демократичне економічне планування.

Український економіст А. Філіпенко, проаналізувавши еволюцію моделей економічного розвитку відносно країн, що звільнилися від колоніальної залежності, так званих молодих незалежних держав або країн, що розвиваються, зазначає, що сучасна наука виділяє такі основні моделі економічного розвитку: модель лінійних стадій; модель структурних перетворень; неокласичну модель вільного ринку; теорію зовнішньої залежності; теорію дуального розвитку; концепцію ендегенного зростання; інноваційну теорію економічного розвитку; модель сталого розвитку. Найбільш прийнятною для України автор вважає «інтегральну модель (характеризується спільними рисами стратегій розвитку, що притаманні для високорозвинутих країн; країн, що розвиваються, та країн третього світу) економічного розвитку, яка дає змогу повніше реалізувати національні інтереси у світовому господарстві» [1, с. 596]. Вітчизняний політолог М. Михальченко виділяє чотири можливі моделі (сценарії) майбутнього розвитку національної господарської системи, кожна з яких має економічне підґрунтя. Це такі моделі-сценарії: 1) «ретроїдентичний», який ґрунтується на директивно-плановій, неконкурентоспроможній економіці; 2) «моноетнічний», який спирається на ідею створення «закритої популяції», расово чистого етносу і «закритої національної економіки»; 3) «ліберальний», який базується на ліберальних цінностях ринкової економіки; 4) «конвергенції», що передбачає поєднання найкращих досягнень механізму ринкової економіки з неринковими формами перерозподілу прибутку, створення соціально орієнтованої економіки ринковими методами й який автор вважає найбільш життєздатним стосовно українського середовища [2, с. 37].

Аналіз моделей економічних розвитку господарських систем, що існують у рамках сучасної

ринкової системи, й тих, які вітчизняні дослідники вважають прийнятними для нашої країни, призводить до низки узагальнень і висновків. На нашу думку, майже всі дослідники: намагаються вивчити західні моделі економічного розвитку й тим чи іншим чином пристосувати певну з них до українських реалій; обґрунтовують необхідність для України змішаної моделі розвитку економіки, орієнтованої на реалізацію інтересів і держави, і фінансово-монополістичних груп, і дрібного та середнього бізнесу; наполягають на реалізації в Україні такої економічної моделі, яка б передбачала поєднання державного регулювання з ринковою конкурентною економікою; визначаючи, якою має бути частка держави в економіці країни. При цьому вони спираються здебільшого на досвід Росії, про що свідчить кількість посилок на російські джерела, що використовуються для аналізу, а також відзначають необхідність оптимальної моделі економічного розвитку для України, але не здійснюють ґрунтового та всебічного вироблення такої моделі, адаптованої до сучасних проблем розвитку господарської системи країни.

Так, О. Соскін головними причинами хибного реформування в українському варіанті визнає: 1) відсутність правильно сформованих національних економічних інтересів, на реалізацію яких має бути націлена модель економіки, що впроваджується в країні; 2) хибно визначене теоретичне підґрунтя економічної моделі розвитку у вигляді ліберально-космополітичних концепцій суто монетаристського спрямування та автоматичне дотримання порад і некритичне сприйняття досвіду їх носіїв; 3) вибір і застосування невідомого механізму реалізації загальної стратегії реформ, інструментами якого виступили масова ваучерна приватизація лівової частки державної власності, запровадження системи стихійного ціноутворення, одномоментне відкриття економіки для недержавного експорту та імпорту, зміни законодавства, соціальних і господарських інститутів, що зумовили створення у країні корупційного середовища, формування кланово-корпоративних груп та їх зрощення з державно-бюрократичною номенклатурою [3, с. 276].

Ученими запропоновано різні підходи, методологію практичного використання переваг західних моделей й напрямі аналізу розвитку господарських систем (глобалізації, інтернаціоналізації). Поділяємо точку зору А. Філіпенка щодо застосування «інтегральної моделі» економічного розвитку в сучасному суспільстві.

В останні роки різко зросла кількість публікацій про системну кризу капіталізму і необхідність переходу до нової моделі господарювання. У доповіді Світового економічного форуму виділено три категорії економічних ризиків, із розпізнаванням і запобіганням яким не може впоратися діюча господарська система: 1) макроекономічні ризики, пов'язані з нестримним зростанням фінансових ринків; 2) корупція, організована злочинність і незаконна торгівля; 3) виснаження природних ресурсів.

Системна криза, соціальна за своєю природою, проявляється у зростанні хронічного безробіття, соціальної нерівності та утримання, екологічних загроз, кризі духовних цінностей, взаємної довіри і культури. Нинішній етап глобального розвитку характеризується поглибленням глобальної структурної кризи. Багато дослідників зосереджують особливу увагу на соціальних наслідках глобальної кризи й її фінансових аспектах.

Зараз під впливом провідних економістів, включаючи Дж. Стігліца, П. Кругмана, Дж. Акерлофа, Р. Шиллера і багатьох інших, активно розробляється «нова економічна парадигма» – наукова концепція, яка актуалізує ідеї Дж.М. Кейнса, І. Фішера і Х. Мінські про фінансові бульбашки і кризи. Вона покликана пояснити умови виникнення таких екстремальних явищ і сформулювати наукові основи для практичних рекомендацій у частині мінімізації негативних наслідків для економіки. Методологія вирішення подібних завдань – це теорія складних систем, оскільки поведінка фінансових ринків, де «все залежить від усього», у цілому відповідає поведінці об’єктів подібного ступеня складності.

Невідповідність формальних і неформальних інститутів, їх неузгодженість, екстрактивний характер призводять до змін господарської системи, що неминуче викликає зменшення довіри та її кризи. Зростання суперечностей і гальмування економічного розвитку через суспільно-економічну кризу зменшують можливість перетворення формальних і неформальних інститутів, утворюючи, таким чином, пастку невідповідності якості економічного розвитку. Кризи як закономірний процес розвитку господарської системи мають складну природу, що проявляється як шоки соціально-економічної сфери суспільства. Протидія руйнівним процесам у системі господарювання

пов’язана з аналізом криз як похідних від когнітивно-поведінкових дій, що вміщуються у фрейми господарсько-правових інститутів. Сучасний кризовий стан національної господарської системи має свої специфічні риси (рис. 1).

Для запобігання існуючим загрозам, на нашу думку, стратегічна лінія та відповідна програма розвитку національної господарської системи повинні бути скоординованими із системою влади та суспільства, сформульованими цілями і науковим обґрунтуванням методології, методики та здійснення на практиці механізмів досягнення цих цілей (рис. 2).

Незважаючи на зростання кількості досліджень характерних рис національної моделі економічного розвитку, не створено єдиної цілісної концепції в контексті визначення вектору розвитку національної господарської системи (рис. 3).

Альтернативність видів розвитку є передумовою позитивного запобігання невизначеності, яка притаманна функціонуванню та еволюції будь-яких складних органічних утворень – господарських систем. Поняття альтернативності при цьому розкривається через ендогенну та екзогенну невизначеність, вибір, ризики та нововведення. Альтернативність розвитку національної господарської системи є зовнішньою передумовою формування національної стратегії, має відношення до напрацювання методів, інструментів та

практики управління й означає альтернативність шляхів досягнення цільових (бажаних) рівнів соціально-економічного розвитку.

Невпинна еволюція господарської системи, зокрема її соціально-економічного складника, зумовлює необхідність постійного напрацювання комплексу завдань, пріоритетів та інструментів економічної політики держави. Дієвість (ефективність) цієї політики впливає на стан конкурентних переваг в умовах глобалізаційних викликів сучасності.

Підкреслимо, що характерною ознакою сучасного етапу глобального розвитку слід визначити зниження ефективності державної політики через ускладнення прогнозування економічного розвитку та деформацію основних реакцій національної господарської системи на регуляторні впливи. Сучасній системі, на думку А. Гальчинського, «притаманна реалізація потенціалу змін через механізми біфуркації та хаосу» [4, с. 8]. Учений констатує, що «...майбутнє перестане бути передбачуваним: воно більше не ґрунтується на підвалинах теперішнього ... припиняють дію притаманні попередній системі принципи причинно-наслідкового детермінізму, раціонального розвитку, сус-

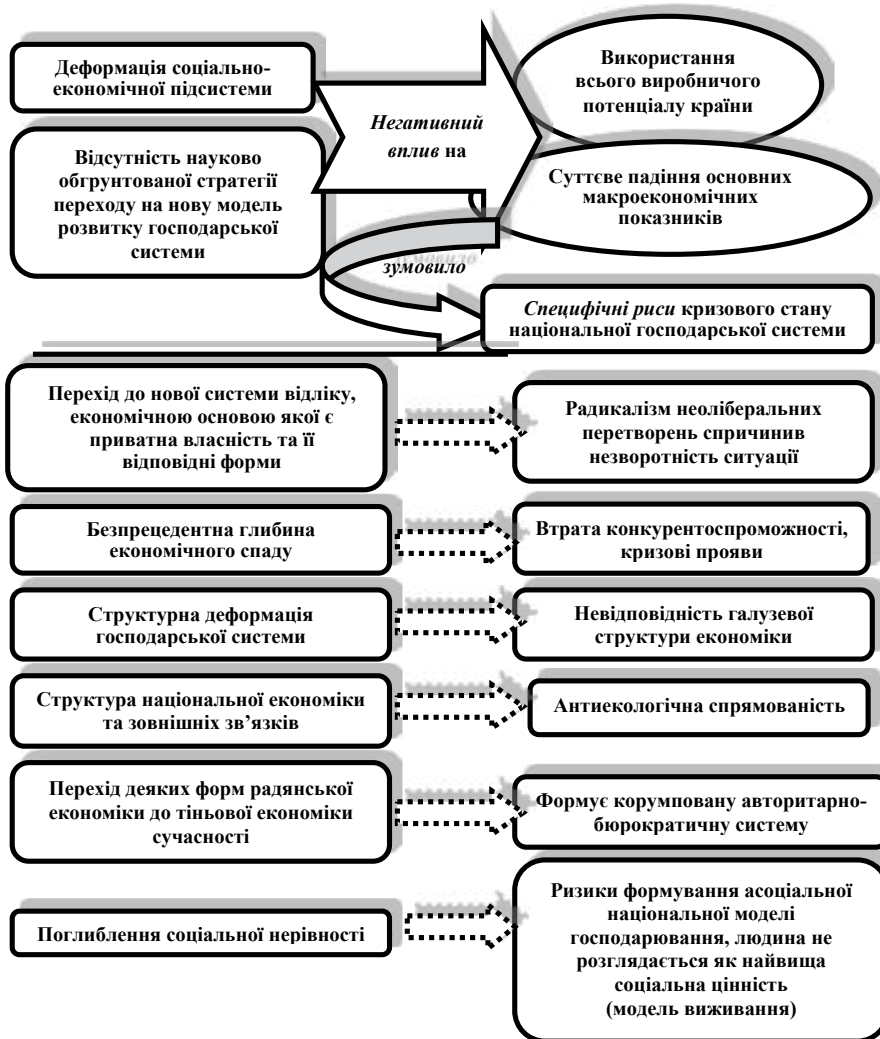

Рис. 1. Специфічні риси кризового стану національної господарської системи

Джерело: складено авторами

пільної рівноваги, які формують фундамент економічної методології». Таким чином, економіка «набуває ознак розвитку складних неупорядкованих дисипативних (розпорощених) синергетичних систем». В. Бодров підкреслює, що «світова криза продемонструвала неспроможність традиційного антикризового інструментарію, який спирається на абсолютизацію функціонального аналізу, зосереджуючись на дослідженні функціональних зв'язків і залежностей» [5, с. 72].

Загалом генеза сучасної моделі функціонування глобальної економіки та її складників безпосередньо пов'язана з трендом поширення ліберального способу організації, що є притаманним трансформаціям на пострадянському просторі, а сам «ренесанс» неолібералізму, який існував на підґрунті тривалого безкризового періоду на рубежі ХХ та ХХІ ст., зазнав суттєвих утрат унаслідок кризових явищ 2008–2009 рр. у світовій економіці. Зокрема, польський дослідник Гж. Колодко констатує зміни як наслідок «кризи неоліберальної моделі, яка відкидала регулятивну практику держави та заперечувала інституційний інтервенціонізм» [6, с. 9].

На думку Я. Жаліла, втрата ефективності випробуваних інструментів державної політики є логічним продовженням еволюції технологічних процесів та організаційних відносин в економіці протягом останніх десятиліть. Оскільки такий процес відбувається внаслідок розвитку об'єктивних еволюційних процесів, учений пропонує застосувати термін «імпліцитної» (що визначається тлумачними словниками як те, «що не заявлене відкрито, проте може бути зрозумілим шляхом осмислення того, що сказано, або відбувається, виявлене через зв'язки з іншими об'єктами»; вживається, перш за все, у сфері психології) лібералізації в сучасній економіці, внаслідок якої відбувається «радикальна зміна характеристик економічного поля» [7, с. 41–42]. Останнє, згідно з визначенням А. Гальчинського, «набуває ознак дисипативного гетерогенного середовища, містить різноякісні структурні утворення, що взаємодіють за принципами самоорганізації складних систем». Але при цьому слід відзначити парадоксальність досліджуваної ситуації: за

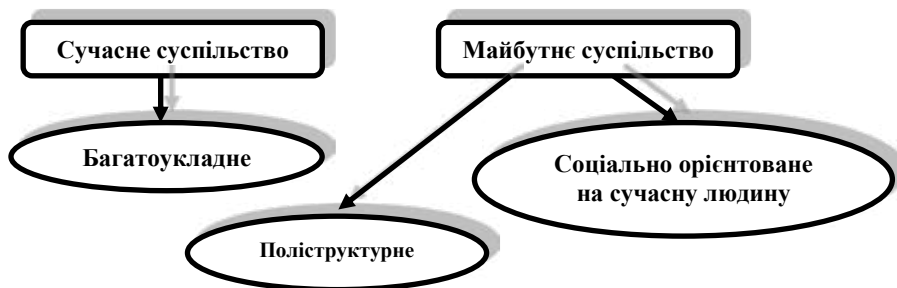

Рис. 2. Характеристика суспільства відповідно до постановки стратегічних цілей

Джерело: складено авторами

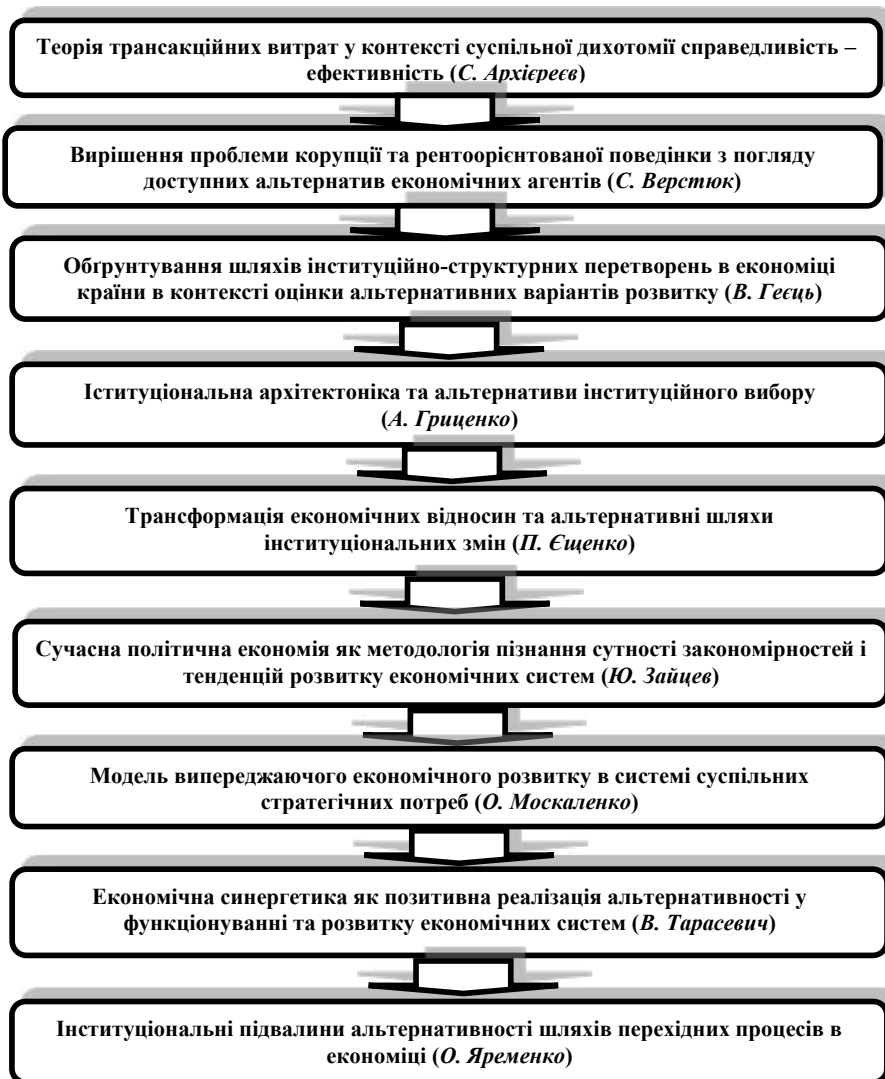

Рис. 3. Обґрунтування концептуальних основ вибору національної моделі економічного розвитку господарської системи

умов імпліцитної лібералізації втрачається ефективність традиційних інструментів політики, що орієнтовані саме на ліберальну модель економіки. Макросоціоекономічна рівновага нині формується в умовах пріоритетності горизонтальних зв'язків, домінування закономірностей самоорганізації окремих сегментів господарської системи, зрештою, як вважає А. Гальчинський, «розмивання принципу економічного детермінізму».

Тобто явища імпліцитної лібералізації набувають дедалі виразнішого обговорення та поши-

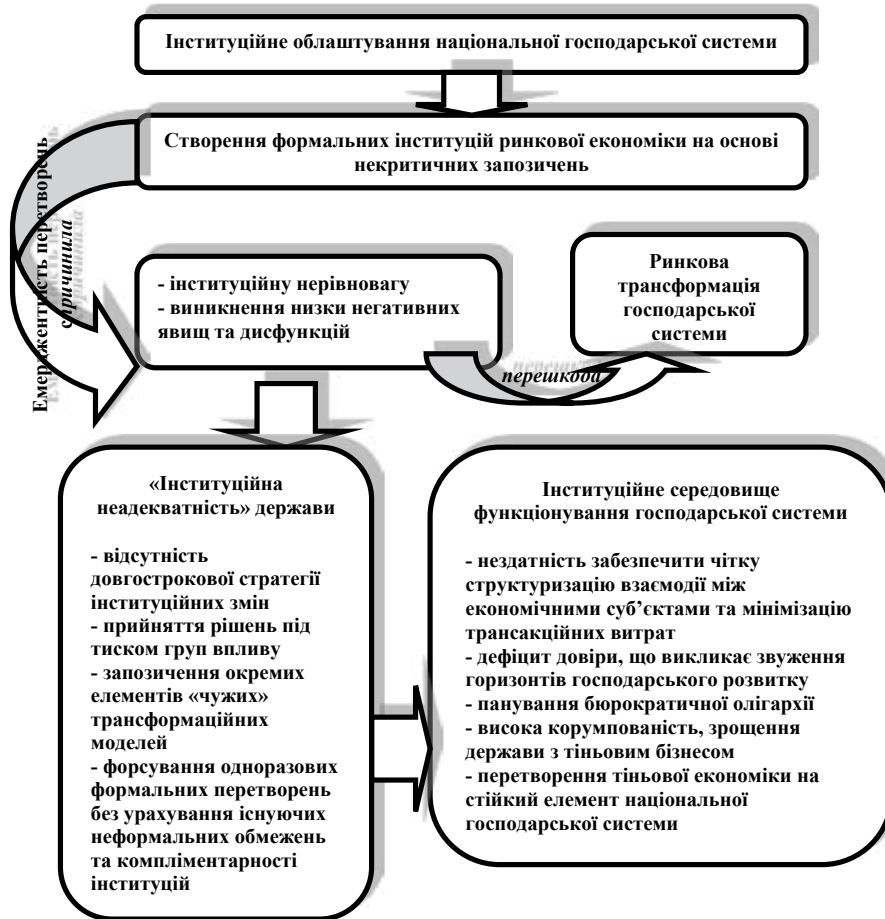

Рис. 4. Інституційний стан національної господарської системи

Джерело: складено авторами

рення в господарській практиці та диктують потребу виражених суттєвих змін в інструментарії, механізми та пріоритетах економічної політики держави, зокрема сприяння самоорганізації господарської системи шляхом випереджального розвитку.

підставі національних цілей подолання нерівності та поліпшення якості життя людини). За таких умов сформуються основні компоненти соціально орієнтованої економіки як економічний базис результативної та соціально справедливої системи соціального захисту населення.

Список використаних джерел:

1. Філіпенко А. Економічний світ: методологія. *Економічна теорія*. 2017. № 3. С. 5–22.
2. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / НАН України ; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Дрогобич ; Київ : Відродження, 2004. 487 с.
3. Соскін О.І. Народний капіталізм: економічна модель для України : монографія. Київ : ІСТ, 2014. 396 с.
4. Гальчинський А. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. Київ : Либідь, 2013. 472 с.
5. Бодров В.Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління : навчальний посібник. Київ : УАДУ, 2002. 104 с.
6. Колодко Дж.В. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму. *Економіка України*. 2010. № 9. С. 4–10.
7. Жаліло Я. Особливості реалізації економічної політики держави в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку. *Економічна теорія*. 2016. № 1. С. 39–52.
8. Гражевська Н. Компаративний підхід до аналізу глобальної конкурентоспроможності національних економік. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. № 1(28). С. 15–24.
9. Гриценко А. Реконструктивний економічний розвиток, зміст, основні напрями і вектор соціальної справедливості. *Економічна теорія*. 2016. № 4. С. 5–19.
10. Шевченко О.О. Еволюція господарської системи: методологія аналізу у світовій економічній думці (кінець XIX – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 304 с.

References:

1. Filipenko A. (2017). Ekonomichnyj svit: metodologija [Economic world: methodology]. *Economic theory*. Vol. 3, pp. 5-22.
2. Mikhalchenko M. (2004). Ukraïna jak nova istorichna realnistj: zapasnyj ghravecj Jevropy [Ukraine as a new historical reality: a reserve player of Europe.] NAS of Ukraine; Institute of Political and Ethnonational Studies. Publishing Company "Renaissance", 487 p.
3. Soskin O. (2014). Narodnyj kapitalizm: ekonomichna modelj dlja Ukraïny [Narodnyi kapitalizm: ekonomichna modely dlya Ukraïny]. Kyiv: IST Publishing House, 396 p.

Сучасні дослідники одно-стайні у висновку, що однією з головних проблем в Україні у сфері підвищення її глобальної конкурентоспроможності є неналежний рівень інституційної ефективності національної господарської системи, що можна побачити на рис. 4. Зокрема, на думку сучасної української дослідниці Н. Гражевської [8, с. 15], пострадянські інституційні зміни характеризуються надзвичайною складністю і суперечливістю. Уважаємо, що саме «інституційна неадекватність» держави зумовлює відповідне інституційне середовище функціонування та розвитку господарської системи, не придатне для ефективного модернізації національної економіки.

Висновки і пропозиції. Таким чином, урахувавши вищевикладене, постає питання щодо розроблення модернізованої національної моделі з диференційованою стратегією функціонування національної господарської системи, в основу якої вважаємо доцільним покласти принцип соціального інклюзивного зростання (тобто вибір альтернатив розвитку господарської системи на

- Galchynsky A. (2013). Politychna noekonomika: nachala onovlenoji paradyghmy ekonomichnykh znanj [Political noeconomics: the beginnings of the renewed paradigm of economic knowledge]. 472 p.
- Bodrov V. (2002). Transformacija ekonomichnykh system: koncepciji, modeli, mekhanizmy rehuljuvannja ta upravlinnja [Transformation of economic systems: concepts, models, mechanisms of regulation and management]: textbook. way. 104 p.
- Kolodko J. (2010). Vid ideologiji neoliberalizmu do novogho prahmatyzmu [From the ideology of neoliberalism to the new pragmatism]. *Economy of Ukraine*. Vol. 9, pp. 4-10.
- Zhalilo J. (2016). Osoblyvosti realizaciji ekonomichnoji polityky derzhavy v umovakh suchasnykh tendencij suspiljnogo rozvytku [Peculiarities of realization of economic policy of the state in the conditions of modern tendencies of social development]. *Economic theory*. Vol. 1, pp. 39-52.
- Grazhevska N. (2014). Komparatyvnyj pidkhid do analizu ghlobalnoji konkurentospromozhnosti nacionalnykh ekonomik [Comparative approach to the analysis of global competitiveness of national economies]. *Theoretical and applied issues of economics*. Vol. 1 (28), pp. 15-24.
- Hrytsenko A. (2016). Rekonstruktyvnyj ekonomichnyj rozvytok, zmist, osnovni naprjamy i vektor socialnoji spravedylyvosti [Reconstructive economic development, content, main directions and vector of social justice]. *Economic theory*. Vol. 4, pp. 5-19.
- Shevchenko O. (2017) Evoljucija ghospodarskoji systemy: metodologhija analizu u svitovij ekonomichnij dumci (kinej KhIKh – pochatok KhKhI st.) [Evolution of economic system: methodology of analysis in world economic thought (end of XIX – beginning of XXI century)]: monograph. Kyiv: Center for Educational Literature. 304 p.

**Шевченко Е. А.
Борисполец А. В.
Новик А. Н.**

Донбасская государственная машиностроительная академия

МЕХАНИЗМ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

Резюме

Исследовано состояние параметров социально-экономической модели развития национальной экономики, обоснована эффективность применения социально ориентированной политики государства. Раскрыты институциональная среда функционирования современной хозяйственной системы, генезис современной модели функционирования глобальной экономики. Проанализированы современное кризисное состояние национальной экономики (в части деформации социально-экономической подсистемы, рисков углубления социального неравенства) и условия социального обеспечения. Раскрыты концептуальные основы выбора национальной модели экономического развития хозяйственной системы в контексте политики социальной защиты. Предложен механизм социального обеспечения с использованием принципа социального инклюзивного роста с целью формирования основных компонент системы социальной защиты населения.

Ключевые слова: социальная защита, социальная политика государства, глобализация, социальная инклюзивность, экономическая система, развитие национальной экономики.

**Shevchenko Olena
Borispolets Angelina
Novik Hanna**

Donbas State Engineering Academy

MECHANISM OF SOCIAL PROTECTION AS A COMPONENT OF THE SOCIAL POLICY OF THE STATE

Summary

The state of parameters of socio-economic model of national economy development, social content of competitiveness of national economy requires in-depth study by scientists of social component of economic system, theoretical discourse of social protection system, disclosure of forms, levels and mechanisms of socio-economic function of social protection. In a market economy, the institutional environment of the modern economic system, the genesis of the modern model of the global economy is revealed; the application of the "integrated model" of economic development in modern society, the effectiveness of the application of socially oriented state policy are substantiated; the methodology of practical use of advantages of the western models in the direction of the analysis of development of economic systems (globalization, internationalization) is opened; analyzed the current crisis of the national economy (in terms of deformation of the socio-economic subsystem, risks of deepening social inequality) and social security conditions (inconsistency of formal and informal institutions, their extractive nature lead to changes in the economic system, which inevitably leads to falling confidence and crisis destructive processes in the management of the system, associated with crisis analysis, resulting from cognitive-behavioral actions that are part of economic and legal institutions); conceptual principles of choosing the national model of economic development of the socio-economic system in the context of social protection policy are revealed (alternative development of the national economic system is an external condition for forming a national strategy related to management methods, tools of theory and practice of social and economic development); proposed a mechanism of social security using the principle of inclusive social growth in order to form the main components of the social protection system (ie the choice of alternatives for economic development based on national goals of overcoming inequality and improving the quality of life and avoiding risks of antisocial national management).

Keywords: social protection, social policy of the state, globalization, social inclusion, economic system, development of national economy.